

Rok na Rakovci – dětský ráj

Klacek Rudolf 30.7. 2026

Potok Rakovec teče přes Nemojany v poklidném tempu. Teče zde odedávna a je každodenním svědkem života naší obce. Myslím, že takovou paměť nemá ani nejmodernější počítač naší doby. Vraťme se však do padesátých let minulého století. Zde u potoka prožívala moje generace krásné, radostné a bezstarostné dětství. Rakovec, to byla pro nás zábava na celý rok. Na konci zimy, počátkem jara, začínaly naše hry jízdou na krách tajícího ledu. Když začaly být teploty nad nulou a už se nedalo bruslit, přišel ten pravý čas. Z domu jsme tajně odnesli sekerky. Nastala perná a úmorná práce (pro nás děti) s vysekáváním ledových ker. Nejprve se sekaly menší díly a bidlem se strkaly pod led po proudu potoka, aby se uvolnilo místo pro vlastní plavbu. Pak přišla na řadu práce s vytvořením větší kry, tak aby nás několik unesla. Každý účastník této zábavy měl na nohou obuté gumáky (gumové holínky) a v rukách bidlo na odrážení. Při nastupování na kru se muselo přemístit šikovně a rychle co nejvíce do středu. Jinak hrozilo potopení a nedobrovolná koupel mořeplavce, což se také velmi často stávalo. Podobně se tak stávalo, pokud led neměl už dostatečnou pevnost a kra se pod naší vahou rozlomila. Pokud se někdo namočil nebo mu voda natekla do gumáků, byla dobrodružná plavba ukončena a postižený upaloval k domovu. Po cestě přemýšlel, jak co nejvíce minimalizovat vyhubování a případný výchovný výprask, aby tam příště nechodil. Stejně tam druhý den byl opět, přece si nemohl nechat ujít takovou krátkodobou příležitost k jedinečné plavbě.

S tajícím sněhem se zvedala hladina v potoce a vodní proud byl poměrně prudký a tím také nebezpečný. To jsme k potoku nesměli. Někdy voda tekla i po cestě do Klevetova mlýna a nedalo se jít zkratkou přes lávku do „Branky“ a muselo se obejít po silnici přes most.

Po oteplení, za jarního sluníčka, se příroda začala probouzet, a to už se hledaly „rybičky“ (dětský kapesní nůž ve tvaru ryby) a na vrbách se řezaly mladé rašící pruty na výrobu píšťalek. Někdy se podařilo vyrobit píšťalku hned, z toho se to nedařilo. Záleželo to na kvalitě materiálu a šikovnosti výrobce a občas i v nešikovnosti v podobě pořezání. Teplo bylo stále větší, to už jsme si hráli na „vojáky“ nebo „četníky a zloděje“. Někdy jsme se sešli za Brankou na Voráčově louce (dnes tam stojí rodinné domy) a hráli tam fotbal s gumovým míčem, pravý „kopačák“ byl nad naše finanční možnosti.

Léto přinášelo další možnosti zábavy a her. Samozřejmostí bylo chytání ryb, vlastně rybiček, protože žádné velké ryby v potoce nebyly. Bosky nebo ve starých teniskách, s plechovým kbelíkem, se šlo na lov. S kbelíkem ponořeným do vody, nejlépe u hlavy ryby, tak aby se nevyplašila, stál jeden a čekal až ostatní rukama pod vodou naženou rybičku dovnitř. Když se podařilo, že opravdu ryba vjela do kbelíku, tak se ten musel rychle vytáhnout nad hladinu. To bylo radosti, když rybička zůstala uvnitř, mohla to být bělička, hrouzek, mřenka nebo okoun. Jaké velké bylo zklamání, když utekla. Někdy se podařilo chytit i mladou štikou. Hrouzci se většinou schovávali pod kameny, a to se potom muselo postupovat opatrně a pomalu kameny zvedat. Probouzela se v nás opravdová lovecká vášně, která byla tlumena častým nezdarem. Dalším lovem bylo chytání raků. Ti se většinou zdržovali pod kořeny stromů v břehu potoka. Tam se musely strčit ruce a pod vodou hledat, zda tam není schovaný rak. Někdy se rak chytl prstu na ruce, a to se pak dotýčný lovec velice lekl a ruku rychle vytáhl (ten stisk klepetem nebyl ani tak silný, jak velký byl úlek). Rybičky se pak donesly domů a uložily se do škopku nebo vaničky s vodou. Tato zábava se brzy omrzela, nebo rybičky neunesly tuto změnu a skončily většinou v útrokách domácích kačen nebo husí.

Husy a kachny byly stálou součástí potoka a vody. Bývala jich celá hejna. Ráno byla vypuštěna ze dvorů jednotlivých stavení a po silnici přišla k potoku a zde zůstala po celý den. Na večer je majitelé sehnali domů, a tak to bylo každý den až do doby, než přišel jejich čas a skončily na pekáči v troubě.

Letní teplo umožňovalo plavbu na různých plavidlech. Nejčastější bývaly dřevěné „troky“ (necky). Ty se nejprve musely nechat tzv. zastoupnout, tj. potopily se pod vodu, zatížily se kameny, aby neodplavaly, a nechaly se do druhého dne, aby dřevo natáhlo vodu a spáry mezi deskami se utěsnily. Pak už plavidlo bylo připraveno. Jako pádlo posloužilo kus desky. Dalším možným plavidlem byla duše z kola nákladního auta nebo z traktoru. Já jsem vlastnil (díky mému otci) plechovou loď upravenou z přídatné nádrže od letadla. Tam se nás vešlo několik. Samozřejmě, že se konaly námořní bitvy. Různě jsme se snažili protivníka potopit nebo zajmout i s lodí. Často se používalo bláto, bahno a kamení a někdy to ukončil tvrdý zásah, pláč a útěk domů. Ale příští den jsme se už zase kamarádili.

V době žní sedláci s koňmi a žebříňáky (vozy na svážení obilných snopů a sena z polí) jezdili do potoka, aby se koně zchladili a napili. Také aby se u málo používaných vozů „zastoupila“ dřevěná kola opatřená plechovou obručí (ráfek). Do vody většinou vjížděli od kapličky (kaple sv. Jana Nepomuckého), ve vodě postáli, aby se napili, a potom vyjeli u lávky směrem k Brance. My děti jsme čekali na to, abychom se mohli svést. Většina sedláků věděla, že se rádi vozíme, tak nás nechali naskočit na vůz a už jsme jeli do vody. Někdy sahala voda až k nohám na korbě vozu.

Když bylo tomu všemu učiněno zadost, vyjeli koně na břeh a my jsme pokračovali až k mostu na hlavní silnici. Tam jsme seskočili a šli jsme opět za našimi hrami a zábavou. Největším štěstím ovšem bylo, když jsme se mohli svést na koni. Každý se držel chomoutu jako klíště a největší problém nastal, když kůň sklonil hlavu, aby se napil. Ta hrozná výška a strach z pádu do vody. Ta radost, když kůň narovnal hlavu a jelo se z vody.

Aut a jiných dopravních prostředků bylo málo, a tak každý pohyb takového stroje přes vesnici byl vzácný. Silnice byla sice zpevněná, ale prašná a plná výmolů, po dešti se tvořily velké kaluže. To byl další druh naší zábavy. Do potoka byla svedena voda z příkopu kolem silnice nemojanského kopce. Pokud pršelo a bylo teplo, tak jsme hned po dešti těsně u potoka, stavěli hráze a přehradu. Taková hra nám vydržela celé odpoledne. Za velkého horka jsme se chodili koupat „pod splav“. Ten je mezi rybníkem Chobot a bývalým mlýnem u Klevetů.

Léto pomalu přešlo do podzimu a opět začaly kolem potoka naše hry na vojáky nebo už zmíněné policajty a zloděje. O mokré nohavice a špinavé tepláky nebyla nouze, někdy se podařila i nějaká ta „sedmice“ a to potom byl malér, jak to doma vysvětlit. Naši výbavou při těchto hrách byl nějaký řemen, jako opasek na dřevěný meč, dětské pistolky, dřevěné pušky a samopaly (tyto nám zhotovili naši otcové) a staré vyřazené vojenské čepice nebo hasičské přilby.

S přicházející zimou jsme každý den sledovali, zda se na potoce netvoří led. Ten se, pokud dostatečně mrzlo, postupně vytvářel, neboť hladina byla celkem klidná. Za mostem na hlavní silnici bylo nízké stavidlo, které zvedalo hladinu až k lávce směrem ke mlýnu u Klevetů, a tak voda zde byla klidná a pomalu tekoucí. Samozřejmě, že zkoušky síly ledu probíhaly průběžně a nedobrovolné namočení bylo opět na pořadu dne. Konečně nastal vytoužený den, kdy led sice výhruzně praskal, ale už nás udržel. To přišly na řadu brusle, hokejky a puky. Každý den po škole a obědě jsme až do tmy hrávali na potoce hokej a bruslili jsme. Od nejmenších až po velké, všichni dohromady. Odpoledne z „trojky“ vlaku (dělnický vlak z Vyškova a oproti z Brna, kterým jezdila většina lidí z práce) šli i mladí dospělí muži, zastavili se na ledě nebo přišli i s bruslemi hned po převlečení doma. A to se potom hrálo, malí, velcí, všichni dohromady. To nahrazovalo trénink hokejistů, vzhledem k vzdálenému hřišti. V Nemojanech se hrával hokej od doby první republiky 20. stol. V různých soutěžích, ať to byli muži, dorostenci nebo žáci. Nejprve se hrávalo na rybníku Chobot a později bylo zbudováno kluziště v „Kutací“.

Mimo hraní hokeje to byla další různá zábava na ledě. Jezdili jsme na různé průzkumné výpravy po zamrzlém potoce. Po proudu směrem k Tučapům nebo na opačnou stranu, za lávku směrem ke splavu za mlýnem u Klevetů. Všechno záleželo na výšce hladiny potoka a pevnosti ledu.

Když byl sníh, tak se k bruslení přidalo sáňkování. To se jezdilo po silnici. Provoz byl malý a pokud nebyla cesta posypaná, jezdilo se od školy dolů až na led do potoka. Pokud napadl nový sníh, tak byl v obci dřevěný šípový pluh, který tažen koňmi odhrnoval sníh na okraj cesty. A cestář, tehdy pan Zouhar, ručně s lopatou posypal štěrkem cestu v kopci. Hlavně, aby ráno projeli „mlékaři“ (ráno rozváželi a svázeli mléko v hliníkových, 25 litrových konvích) a „pekaři“ (vozili ráno čerstvé pečivo). Pokud už cesta byla posypaná, jezdili jsme vedle cesty (dnes tudy vede chodník) pouze od hospody (tehdy „U Palásků“). Když tato dráha byla uježděná a zledovatělá, tak nastoupily boby. To byla deska opatřená zespodu vyřazenými bruslemi. Bylo několik druhů bobů. Ty jednodušší, se dvěma bruslemi, s možností sednutí nebo lehnutí a řízením nohama, nebo větší boby se třemi bruslemi, kdy přední byla otočná a sloužila k řízení.

Když pokročil čas a zimních radovánek už bylo dost, vyhlíželi jsme jaro a těšili se na nové hry a zábavu v „dětském ráji“ na potoku Rakovci.